Akademický bulletin

AV ČR

8/1997

Události

- 3. června 1997 se uskutečnilo diskusní setkání členů nové Akademické rady a nové Vědecké rady AV ČR za III. oblast věd s vedením Akademie věd. Účastníci se věnovali zaměření práce v novém funkčním období, otázce, nakolik jsou výsledky sociálně-ekonomických, historických a vůbec humanitních věd měřitelné kategoriemi ekonomického užitku, a možnými interakcemi společenskovědních a humanitních disciplín s obory věd o neživé a živé přírodě.

- 10. června 1997 se konalo 1. zasedání Rady pro zahraniční styky AV ČR. Rada bod po bodu prodiskutovala návrh nových pravidel pro hospodaření s finančními prostředky na zahraniční styky a přijala konečnou verzi. Materiál stanoví rámcová pravidla pro posuzování žádostí o finanční příspěvky z centrálních prostředků AV ČR.

- 12. června 1997 posoudila Ekonomická rada AV ČR možnosti omezení výdajových položek v rozpočtu Akademie věd, v nichž by se promítlo krácení předepsané ministerstvem financí. Z rozpravy vyplynulo mimo jiné doporučení posoudit možnost krácení jmenovitě určených neinvestičních výdajů a stanovit plošně úspory, které nebudou kryty snížením jmenovitě určených výdajových položek.

Obsah

Zápis ze 4. zasedání AR AV ČR 2
Ze života ústavů 3
Beskyde, Beskyde aneb
Atmosféra 2045 4
Ústav anorganické chemie AV ČR 6
Zprávy - oznámení 7
Časopisy ústavů 9
Nové knihy 10

Skleníky, v nichž bude probíhat jeden z několika projektů programu Atmosféra 2045 Ústavu ekologie krajiny AV ČR v Brně. Projekty jsou součástí evropské sítě programů, zabývajících se globálními klimatickými změnami. Financovány jsou EU. Vycházejí z předpokladu, že v příštích 50 letech, kolem roku 2045, se zdvojnásobí obsah atmosférického CO_2 a UV-B radiace naroste o 25 %.

Foto J. Kroulík

Globální změny klimatu - ekologie - politika

Změna klimatu je již delší dobu nejen předmětem bádání a prognóz, ale i polemik a sporů. Dobře známé jsou klimatologické scénáře postupného oteplování Země: atmosféra se podle nich otepluje vlivem zvyšující se koncentrace skleníkových plynů (především CO_2), vytvářejících bariéru proti úniku infračervené radiace. Hlavní příčinou je spalování fosilních paliv, ale i snižování fotosyntetického odběru odlesňováním a intenzivním obděláváním půd. "Skleníkový efekt" je provázen významnými synergickými i antagonickými zpětnými vazbami.

Také regionální klimatologická prognóza pro ČR počítá s výrazným oteplováním. Následně má vzrůst i roční úhrn srážek, zhorší se odtokové podmínky a možnosti hospodaření s vodou v nádržích, očekává se nárůst dramatických klimatických epizod, to vše s negativními důsledky pro zemědělství, lesnictví i zdraví člověka.

Některé odborné kruhy jsou však vůči existenci a závažnosti globálních změn klimatu skeptické: zhoršování skleníkových jevů lidskou činností dle nich dosud nebylo jednoznačně potvrzeno a nelze je věrohodně odlišit od pozadí dlouhodobých přirozených oscilací klimatu, žádné důvody ke katastrofickým vizím proto neexistují.

Ekologie nedisponuje metodologií, jež by mohla posoudit, který z přístupů je blíže pravdy. Musí reagovat na to, že klimatická změna existuje, nečekat až se ji podaří nezpochybnitelně dokázat či vyvrátit a paralelně ke scénářům klimatologickým vytvářet predikce ekologické. Vede k tomu více závažných důvodů (přistoupení ČR k "Rámcové úmluvě Spojených národů o změně klimatu", zásada předběžné opatrnosti, zásada nutnosti posuzovat antropogenní vlivy na životní prostředí).

Hrozící změně klimatu lze čelit, je to však cesta obtížná, nákladná a vyžadující zásadní rozhodnutí politického charakteru, na která zatím lidstvo není dostatečně připraveno. Nejsou patrně daleko od pravdy ti, kteří chápou nastávající období jako environmentální revoluci, svým významem pro vývoj lidstva srovnatelnou s revolucí zemědělskou či industriální, s nutnými posuny v životním stylu a prioritách hodnot. Nelze se proto divit, že mnozí politikové přistupují ke globálním změnám váhavě, s opatrností, a že chtějí znát fakta.

Vlády a čelní představitelé mnoha států, i přes setrvávající nejistoty, se již problematikou globálních změn zabývají se vší vážností. Na druhé straně však někteří, spíše tržně orientovaní politikové inklinují k podceňování problému klimatické změny a nepovažují za nutné činit cokoli, co by tržní hospodářství omezovalo. Určujícím směrem budoucího pokroku je pro ně vývoj technologií. Věří, že vyspělá technika je schopna vyřešit všechny stávající i budoucí problémy lidstva.

Je zřejmé, že globální změna klimatu v budoucnu nutně vyvolá i globální změnu v koncepcích politické praxe i badatelského a aplikovaného výzkumu.

Ing. Milan Peňáz, DrSc.,
ředitel Ústavu ekologie krajiny AV ČR

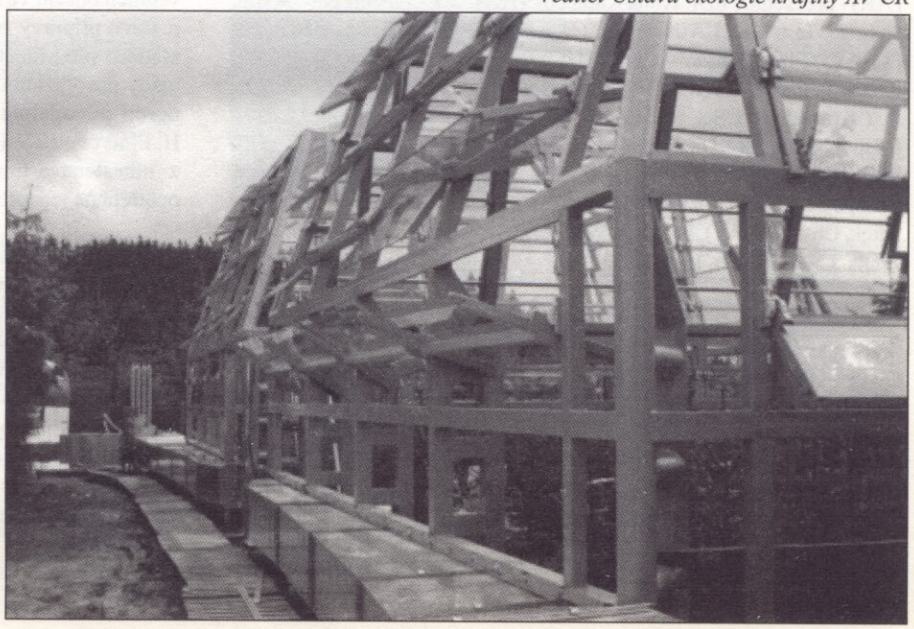

ZPRÁVY - OZNÁMENÍ

Akademická rada Akademie věd České republiky

vypisuje výběrové řízení

na obsazení funkcí ředitelů těchto pracovišť Akademie věd:

Fyzikální ústav
Ústav pro elektrotechniku
Ústav přístrojové techniky

Požadavky: vysokoškolské vzdělání příslušného zaměření, praxe v oboru, významné výsledky tvůrčí vědecké činnosti, organizační schopnosti a zkušenosti, jazykové znalosti, morální bezúhonnost.

Přihlášky se stručným životopisem a doklady o dosažené kvalifikaci, s přehledem dosavadní praxe a publikační činnosti a se stručným rozborem hlavních záměrů a představ o činnosti ústavu přijímá do 14 dnů po uveřejnění tohoto oznámení Kancelář Akademie věd České republiky, sekretariát ředitele, Národní tř. 3, 111 42 Praha 1, telefon: 24 24 05 05.

GRANTOVÁ AGENTURA
AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
vyhlašuje

VEŘEJNOU SOUTĚŽ

o udělení **doplňkových** grantů ke standardním grantovým projektům.
Předpokládaný termín zahájení prací je

1.1.1998

Vypisována je soutěž o tyto typy **doplňkových** grantů:

1. **Postdoktorandské** - jednoroční granty, určené pro začlenění mladých vědeckých pracovníků (do 33 let) do řešitelských týmů. O grant může žádat pracovník AV ČR, řešitel standardního badatelského grantu GA AV (GA ČR, nebo jiné grantové agentury financované z rozpočtu ČR), který do řešitelského týmu chce přijmout nového pracovníka - absolventa doktorandského (aspirantského) studia (do 1 roku po obhájení disertační práce), případně pracovníka, který toto studium dokončuje.
2. **Publikační** - doplňkové granty, určené k usnadnění malotirážních edic vědeckých publikací, tj. na podporu vydání již existujících rukopisů původních vědeckých prací vzniklých při řešení standardních grantových projektů podporovaných GA AV.
3. **Integrační** - doplňkové granty určené na podporu provozu nákladných přístrojů s cílem usnadnit efektivní využívání těchto přístrojů a zařízení více badatelskými týmy. Žádost může podat řešitel grantového projektu GA AV, který pro řešení projektu přístroj pravidelně používá.

Konečným termínem přijímání přihlášek je 12. září 1997, 16 hod.

Podmínky soutěže:

- Účastnit se může každá fyzická osoba s trvalým pobytem v ČR, která splňuje výše uvedená kritéria.
- Náplň doplňkových projektů musí mít vědecký charakter. Vítány jsou zejména návrhy, které spadají do oblasti vědeckého výzkumu, rozvíjeného v současné době na ústavech AV ČR.

Potřebné **formuláře** a bližší informace je možné získat v sekretariátu Grantové agentury Akademie věd ČR, Národní tř. 3, 111 42 Praha 1, II. patro, č. dveří 204.

Adresa domovské stránky GA AV na Internetu:
http://www.site.cas.cz/gr_agency/gr_agentura.html

Tel. 242 40 533 fax 242 40 515 e-mail: acadga@kav.cas.cz

Mezinárodní ocenění in memoriam

Významného mezinárodního ocenění se dostalo pracovnici Botanického ústavu AV ČR Dr. Věře Holubové-Jechové, CSc. Na II. Latinskoamerickém mykologickém kongresu, konaném v Havaně, bylo Dr. Holubové-Jechové (1936-1993) **uděleno čestné členství v Latinoamerican Mycological Association in memoriam.**

Dr. Holubová-Jechová byla významnou odbornicí, specializovanou na mikroskopické houby a významně se podílela na poznání hub tropických. Spolupracovala na mykoflóře Kuby, zabývala se hnilobou dováženého tropického ovoce, taxonomicky zpracovávala v naší zemi se vyskytující lignikolní saprofytní hyfomcety, studovala tracheomykózy jako příčiny odumírání dubů aj. Během svého života publikovala přes 70 vědeckých prací z taxonomie a ekologie hyfomycetů. V sérii monografií popsala jako nové 10 rodů, 2 podrody, přes 120 druhů a na základě studia provedla přes 50 nových přeřazení. Výsledky jejího studia nepřinesly pouze poznatky z hlediska základního výzkumu, ale mají velký význam i pro poznání biologického rozkladu celulózní a ligninové složky rostlinného materiálu v přírodě se značným využitím v praxi. Za svůj přínos v mykologii byla již za svého života oceněna např. čestným členstvím v Mycological Society of America. Dr. Holubová-Jechová zemřela neočekávaně a náhle 5. 3. 1993. Její odchod byl pro mykologii nenahraditelnou ztrátou. Byla jím narušena i kontinuita dalšího rozvoje mykologie v Botanickém ústavu AV ČR, neboť za minulého režimu nebylo této skvělé vědkyni umožněno vychovat další žáky.

RNDr. F. Krahulec, CSc.

Prestiž české fyziky stoupá

To, že nejde o nadsázku, potvrdil v prvním červnovém týdnu Jubilejní 10. mezinárodní turnaj mladých fyziků v Chebu. Nejen skutečnost, že Česká republika byla vybrána jako pořadatel, ale zejména 1. místo v turnaji, o které se naše republika dělí s Maďarskem, prokazuje, že mladé talenty české fyziky mají stále větší význam pro nás i pro zahraničí. O dojmy z červnového chebského zápolení 15 družstev fyzikálních nadějí ze středních škol se s námi podělil předseda Jubilejního 10. mezinárodního turnaje mladých fyziků RNDr. Zdeněk Kluiber, CSc., profesor fyziky na pražském Gymnáziu Zborovská:

"Uspořádání turnaje, jehož hlavními pořadateli byla Gymnázia Cheb a Zborovská, lze chápat jako ocenění výsledků českých družstev v 5. až 9. ročníku, kdy se umístila třikrát na 1., jednou na 2. a jednou na 3. místě. Naši republiku tehdy reprezentovali studenti pražského Gymnázia Zborovská - v letech 1992 - 1996 vítězové republikových finále

Turnaje mladých fyziků. V této souvislosti zdůrazňuji, že turnaj je náročnou fyzikální soutěží pětičlenných družstev studentů středních škol, která řeší 17 náročných úloh písemně a na republikovém finále pak řešení veřejně prezentují, oponují a recenzují před nezávislou hodnotící komisí.

Jubilejní 10. mezinárodní turnaj mladých fyziků v Chebu se vyznačoval několika zvláštnostmi. Zúčastnilo se jej 15 družstev, což byl třetí největší počet v dosavadní historii. Jeho význam zvýraznila přítomnost nositele Nobelovy ceny za fyziku z roku 1985 profesora Klause von Klitzinga a dlouholetého ředitele CERN, do letošního jara prezidenta Evropské fyzikální společnosti profesora Herwiga Schoppera, kteří přednesli na turnaji odborné přednášky, dále předsedy Evropského fóra pro vzdělávání profesora Gunara Tibella. Během turnaje se také uskutečnila mezinárodní konference na téma: 10 let Turnaje mladých fyziků.

Podle pravidel reprezentovala ČR na 10. MTMF dvě družstva, a to z Gymnázia Zborovská Praha a z Mendelova gymnázia Opava. Poprvé v historii turnaje se podařilo družstvu jedné země zopakovat 1. místo v soutěži, shodou okolností družstvu České republiky, která v 10. mezinárodním ročníku vybojovala 1. místo společně s Maďarskem. Naše družstvo tvořili: Hynek Němec (kapitán), Petr Chaloupka, Libor Inovecký, Petr Luner a Filip Matějka. Je sympatické, že česká družstva byla jak letos, tak v předcházejících letech na mezinárodní měření sil dobře připravena po odborné i morální stránce. Vynikající podpory se vítěznému družstvu z pražského Gymnázia Zborovská dostává ve Fyzikálním ústavu Akademie věd České republiky na základě úspěšně realizované dohody o spolupráci," uzavřel hodnocení naší účasti na červnovém Mezinárodním turnaji mladých fyziků v Chebu RNDr. Zdeněk Kluiber, CSc.

Jubilejní 10. turnaj byl zákonitě náročnou akcí i finančně. Hlavním sponzorem byla elektrárenská společnost ČEZ, a. s. Proto jsme o krátký hodnotící pohled požádali také vedoucí oddělení informačních programů ČEZ Ing. Marii Dufkovou:

"Pokládám turnaj za letošní nejvýznamnější akci ze soutěží pro talentované studenty středních škol. Účast ČEZ nebyla náhodná, neboť naším záměrem je podporovat vzdělávání v technických oborech. Proto jsme také na turnaji prezentovali náš vzdělávací program "ENERGIE PRO KAŽDÉHO". Průběh i výsledky Jubilejního 10. mezinárodního turnaje mladých fyziků hodnotím velmi vysoko, splnily mé očekávání, oceňuji soutěžící i organizátory. Také v budoucnu chce ČEZ podporovat mladé talentované techniky, bez kterých se rozvoj energetiky ani jiných oborů neobejde", prohlásila Ing. Marie Dufková.

-hzk-

Ředitel Historického ústavu AV ČR

vypisuje konkurz na obsazení místa

vědeckého nebo odborného pracovníka se zaměřením na české dějiny raného novověku.

Podmínky přijetí: ukončení vysokoškolského vzdělání v oboru historie, příp. archivnictví nebo pomocných věd historických, jazykové předpoklady.

Přihlášky doplněné životopisem a přehledem dosavadní odborné činnosti přijímá sekretariát Historického ústavu, (Prosecká 76, Praha 9, 190 00; tel./fax 02 88 75 13) **do 31. 8. 1997.**

Pražská setkání o makromolekulách

Ústav makromolekulární chemie Akademie věd České republiky (ÚMCH AV ČR) každoročně pořádá mezinárodní vědecká setkání - sympozia, konference, semináře - pod záštitou mezinárodních nevládních organizací, jako jsou Mezinárodní unie pro čistou a užitou chemii (IUAPC), Evropská fyzikální společnost (ES) apod. Setkání se zpravidla konají v ÚMCH AV ČR, který je pro to vybaven přednáškovým sálem pro 150 posluchačů, zasedacími síněmi a náležitou audiovizuální technikou.

Mnohaletou tradicí se světově známým pojmem staly Pražské mítinky o makromolekulách (PMM), v jejichž rámci bylo bez přerušení do roku 1997 uspořádáno 53 setkání, a to 37 mikrosympozií a 16 diskusních konferencí. Zpravidla čtyřdenní mikrosympozia a diskusní konference jsou monotematická setkání, na jejichž výhradně plenárních zasedáních se prezentují poznatky o přípravě, vlastnostech a použití makromolekulárních látek a jejich systémů formou hlavních přednášek, speciálních přednášek, plakátových sdělení a diskusních příspěvků. Pro PMM je charakteristická i periodicita (ne méně než pětiletá) určitých, dlouhodobě progresivních témat, jako jsou funkcionalizované polymery, polymery v lékařství a farmacii, polymerní membrány a kompozity, polymerní sítě, konformační a optické vlastnosti polymerních materiálů, morfologie polymerů, mechanické chování polymerních materiálů, vlastnosti roztoků polymerních látek, reologie polymerních systémů, degradace a stabilizace polymerních materiálů. Účast na jednom setkání bývá 100-150 akademických a průmyslových expertů z 20-25 zemí. PMM mají punc vynikajících setkání špičkových odborníků z celého světa v daném oboru výzkumu polymerů, u kterých jsou ceněny úzká tematická specializace, pečlivá příprava

Na snímku vítězové Jubilejního 10. mezinárodního turnaje mladých fyziků v Chebu - družstva České republiky a Maďarska (zprava)

Foto M. Stulák

Oznámení

Kancelář Akademie věd ČR oznamuje všem pracovištím AV ČR a ostatním spolupracujícím organizacím, že **od 1. 9. 1997 přechází při zpracování textových, tabulkových a databázových souborů na produkt Microsoft Office95 - MS Word7, MS Excel7, (MS Access7 -*.dbf).**

Upozorňujeme, že od tohoto data nebudeme přijímat jakákoli data ve formátu, který nejsou produkty MS Office95 schopny importovat. Současně s tím upozorňujeme na možnost výhodného nákupu produktu MS Office95 formou multilicence SELECT, kterou AV ČR uzavře s firmou Microsoft. *Bližší informace podá Ing. Ivan Dvorský, pracovník Informačního servisu KAV ČR, telefon 02 / 24 24 06 02.*